

И.В. Лакомская,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

АДВЕРБИАЛЬНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ В ГАЗЕТНЫХ ЗАГОЛОВКАХ: ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье рассмотрена специфика использования адвербиальных (наречных) фразеологических единиц, употребляемых в газетных заголовках. Выделены основные лексико-грамматические группы и проанализирована их производительность. Также определён экспрессивный потенциал таких единиц, который, в свою очередь, оптимизирует воздействие на читателя.

Ключевые слова: газетный заголовок, фразеологические единицы, наречные фразеологизмы.

I.V. Lakomska,

*Odesa National I. I. Mechnikov University,
Ukrainian Language Department*

ADVERBIAL PHRASEOLOGICAL UNITS IN NEWSPAPER HEADLINES: LEXICAL AND GRAMMATICAL ASPECTS

The article is devoted to the researching the functional specificity of the adverbial phraseological units in the newspaper headlines. To achieve this goal there were used such methods as descriptive, component analysis, contextual-interpretative and quantitative in the work. By the type of semantic and grammatical dominant the adverbial phraseological units were distributed on the circumstance and the signifier types. Also, it was analyzed their productivity and influential power in the media headlines. It was explained by the need to quickly stop the reader's attention and provide expressive information. So, in the prospect of further research we will see a detailed consideration of the structural specifics adverbial phraseological units.

Key words: newspaper headline, phraseological units, adverbial phraseological units.

УДК 811.161.2'373

А. П. Романченко,

*канд. філол. наук, доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
доцент кафедри української мови*

ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ: ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ

Статтю присвячено дослідженню фразеологічних варіантів і трансформованих фразеологічних одиниць. Проаналізовано різні типи фразеваріантів (фонетичні, морфологічні, словотвірні, лексичні). З'ясовано, що трансформовані фразеологізми в лінгвістичному дискурсі є результатом видозміни компонентного складу (розширення, субституція). Підкреслено, що всі фразеологічні одиниці відображають національне

мислення, індивідуальну мовну картину світу особистості, засвідчують лінгвокреативність учених.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, науковий дискурс, фразеологічний варіант, трансформація, семантика, світобачення, лінгвокреативність.

Постановка наукової проблеми. Специфіка мови науки в тому, що вона тяжіє до точності, простоти, логічної стрункості, а також до емоційної вражальності та широкого використання стилістичних ресурсів мови [3, с. 45]. На сучасному етапі розвитку людства вказують на тенденцію до «гуманізації» викладу, більшу орієнтацію на інтереси, потреби й можливості читача, максимальне пристосування спеціального тексту до участі адресата в процесі комунікації, що стає можливим завдяки використанню емоційно-експресивних елементів, індивідуальних стилістичних засобів, прийомів мовної виразності [11, с. 471]. Сталі вислови перебувають у полі зору мовознавців із часу становлення фразеології як науки. В основному вирішено багато питань, що стосуються загальномовних фразеологізмів, хоч чимало ще варто дослідити. Увагу дослідників привертають питання їхньої класифікації за різними критеріями, функціонування в різних стилях української мови. Меншою мірою розроблено проблеми, пов'язані з варіантами фразеологічних одиниць, практично відсутні праці, де аналізують видозмінені сталі вислови наукового дискурсу.

Аналіз досліджень із проблеми. Варіантність і трансформацію як явища притаманні фразеологізмам багатьох мов (українська, російська, німецька, словацька тощо) висвітлюють тією чи іншою мірою Г. О. Бардукова, О. Г. Важеніна, З. І. Гілецька, Г. Г. Демиденко, А. С. Денисова, В. П. Жуков, Ж. В. Колоїз, Н. І. Кочукова та В. М. Молькова, О. В. Кунін, Г. Я. Лавриненко і О. Л. Лавриненко, О. Ю. Маховик, В. М. Мокієнко, Н. М. Неровня, Л. І. Пац, В. Фляйшер, Н. С. Хороз, Б. С. Шварцкопф та ін. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у науковому дискурсі вивчають І. С. Гнатюк, О. Пацеєвська. Опрацювавши фразеологізми в науково-популярному тексті економічного спрямування, І. С. Гнатюк зокрема акцентувала на тому, що традиційні сталі сполуки можуть зазнавати певних змін: поширення додатковими компонентами, розширення традиційної сполучуваності, формальні зміни [7, с. 171].

Ще В. В. Виноградов у 1946 році зазначав, що в мовленнєвій діяльності так само, як і в індивідуальному стилі, межі слова й фрази особливо хиткі, змінні та невизначені [4, с. 119]. Щоб повернутися до об'єктивного й діалектичного розуміння сталих сполук, знадобилося чимало часу. О. М. Бабкін та Б. О. Ларін були першими вченими, які звернули увагу на потенційну «гнучкість» фразеологізмів [9, с. 10]. Згодом, визначаючи ознаки фразеологічних одиниць, почали вказувати на відносно постійну стійкість компонентів. З огляду на це говорять про репрезентацію двох тенденцій у сфері фразеологізмів: тенденцію до стабільності складників і тенденцію до їх оновлення. Перша з них забезпечує фразеологізацію словесних комплексів, їх запам'ятовування, друга – сприяє динаміці форми й змісту фразеологічних одиниць.

Зміни стосовно оболонки фразеологізмів без зміни загальної їх семантики потрактовують як фразеологічні варіанти. Фразеологічні варіанти кваліфікують як співіснуючі в мовній системі утверджені традицією різновиди фразеологічних одиниць, що мають те саме значення, але різняться між собою одним або кількома компонентами лексичного складу або певними елементами граматичної структури [13, с. 122]. Їх поділяють на лексичні та граматичні, або формальні варіанти. У межах останніх можна виокремити фонетичні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні. Г. О. Бардукова будь-

які фразеологічні інновації вважає порушенням чинної системної, або фраземної, норми, девіацією [2, с. 59].

Метою розвідки є аналіз варіантних і трансформованих фразеологічних одиниць як репрезентантів лінгвокреативності вчених-мовознавців. **Об'єкт дослідження** – фразеологічні одиниці, а його **предмет** – типи та специфіка функціонування варіантних і трансформованих фразеологізмів. **Фактичною базою дослідження** слугували майже 100 таких фразеологізмів, зафіксованих у лінгвістичному дискурсі відомих українських мовознавців – О. І. Бондаря, С. Я. Єрмоленко, Ю. О. Карпенка.

Виклад основного матеріалу. У цій статті дотримуємося думки, що варіантами фразеологізмів є ті, що відображені в словниках, тобто лексикографічно інвентаризовані, закріплені суспільно комунікативною практикою лексико-граматичні різновиди фразеологізмів, які побудовані на тих самих образах, за допомогою тих самих засобів, але з частковою граматичною чи лексичною видозміною [1, с. 13; 10]. Про варіантність можна говорити тоді, коли є фонетичне, морфологічне, словотвірне, лексичне або синтаксичне варіювання. Ми свідомі того, що розмежувати варіантні й трансформовані фразеологічні одиниці дуже нелегко, а також схилиємося до думки, що трансформовані фразеологізми як наслідок мовленнєвих змін із часом можуть ставати фразеоваріантами. Інакше кажучи, фразеологічні варіанти постали в результаті того, що були реалізовані в конкретному індивідуальному мовленнєвому прояві.

Фонетичним варіантом до фразеологізму *в око впадати, впасти* – примітити кого-небудь, стати помітним, звернути увагу на кого-, що-небудь [15, 1, с. 118-119] у Ю. О. Карпенка є сталий вислів, реалізований у такому висловлюванні: *У роботі С. Коротких впадає у вічі певна приблизність і некоректність у різних групуваннях та кваліфікаціях* (Ю. О. Карпенко, далі Ю. К.). Крім того, тут спостерігаємо зміну числової форми іменника, що дозволяє нам вважати подібні приклади фонетико-морфологічним варіантом. У реченні *Серед недоречних залучень найвиразніше впадає в очі сідла ...* (Ю. К.) репрезентовано суто морфологічний варіант фразеологізму. Як морфологічні варіанти також розглядаємо фразеологізми *склавши руки, докладаючи зусиль, під рукою*, у яких маємо зміни стосовно частини мови, форми числа. Наприклад: *Не можна, склавши руки, сидіти й чекати, що приїде дядько з Канади і все поладнає* (Ю. К.) замість *скласти руки* – споглядаючи, нічого не робити [15, 2, с. 204]; *... під рукою київського князя була вся земля між Дніпром і Доном* (Ю. К.) замість *під руками* – близько, поруч; у ділі, під керівництвом [15, 2, с. 127]. Морфологічним варіантом фразеологізму *довести до відома* у значенні 'повідомити кому-небудь про щось' [14, 1, с. 614] виступає *доведення до відома* у висловлюванні *... потужні кваліфіковані сили мовознавців ... не мають належних ... форм обміну інформацією і доведення до відома наукової громадськості свого доробку* (Ю. К.). Фразеологізми, у яких відбуваються зміни на граматичному рівні, також називають структурними варіантами [16, с. 210].

Словотвірні варіанти зафіксовано у висловлюваннях *Лев'ячу частку живомовних матеріалів В. О. Горпинич зібрав сам та через своїх учнів, переважно анкетним способом* (Ю. К.) замість *левова частка* або *левина частка*; *Зате фракійці досить виразні омонімічні сліди полишили* (Ю. К.) замість *залишити слід* – зберегтися в пам'яті якою-небудь діяльністю [15, 1, с. 200]. Як лексико-словотвірний варіант можемо розглядати фразеологізм у висловлюванні *... вона зробила лев'ячу долю роботи...* (Ю. К.) замість *левова (левина) частка (пайка)* – найбільша або найкраща частина чого-небудь [14, 4, с. 459].

Лексичні варіанти фразеологізмів, що виникають внаслідок синонімічних заміन лексем, названі мовознавці використовують рідко. Замість слова *робити* у

фразеологізмі *робити враження* уживають *справляти враження* – викликати в свідомості кого-небудь певне уявлення або думку [14, 1, с. 757]: *Дуже цікава за задумом стаття Б. М. Ажнюка ... справляє враження концептуально недовершеної* (Ю. К.). До плану вираження фразеологізму вносять щось нове в семантику, проте тотожність загальної семантики зберігається [5, с. 131]. Фразеологізм *докласти рук* функціонує як варіант завдяки заміні слова, ускладненій поширенням компонентного складу, тобто спостерігається одночасне використання кількох способів трансформації, напр.: *Та доля була прихильна до С. П. Бевзенка: доклавши чимало зусиль, свою частину роботи він завершив і домігся, щоб його капітальна праця не пропала даремно* (О. І. Бондар, далі О. Б.). В українській мові фразеологізм *докласти рук* має значення 'взяти найактивнішу участь у чому-небудь' [15, 1, с. 174]. Подібну лексичну заміну кваліфікуємо як контекстуально зумовлену. Паралельно з фразеологізмом *постає питання* – виникає необхідність розв'язати що-небудь, дати на нього відповідь [15, 2, с. 152] у науковому дискурсі функціонує вислів *виникло питання*, не зафіксований словником, напр.: *Але постає питання ... що робити далі?* (О. Б.); *... знову виникло питання важкого русифікаторського спадку в літературній українській мові ...* (О. Б.). Однак вважаємо, що це лексичний варіант узуального фразеологізму, що є часто вживаним у науковому дискурсі. Крім того, зафіксованість у словниках є відносним критерієм, бо лексикографічні праці відстають від мовного розвитку.

Усі розглянуті фразеоваріанти іноді кваліфікують як формальну інноваційну девіацію, у межах якої розрізняють способи, серед яких розглянуті вище, а також ті, що більшість дослідників трактують як трансформовані фразеологізми. Формальну інноваційну девіацію розуміють як «не виявлені в семантиці й функціях видозміни формальної структури фразем, які, однак, торкаються змісту системних фразеологічних одиниць, тобто граматичних і лексичних значень їх складників як мотиваторів фраземної семантики» [2, с. 61].

У лінгвістичному дискурсі варіаційна амплітуда фразеоваріантів охоплює фонетичні, словотвірні, морфологічні, лексичні (прості типи) та змішані варіанти (комплексні типи) фразеологічних одиниць, що є другою основною формою існування фразеології. В основному зафіксовано прості типи варіантів, оскільки зміни відбуваються на одному мовному рівні. Лише зрідка функціонують комплексні варіанти фразеологізмів.

Трансформованими фразеологізмами вважають видозмінені фразеологічні одиниці з певною стилістичною настановою. Такою настановою в лінгвістичному дискурсі є досягнення перлокутивного ефекту. Трансформовані фразеологічні одиниці в науковому дискурсі, як і в будь-якому іншому, можна поділити на кілька підтипів залежно від змін стосовно структури або семантики: 1) фразеологічні одиниці, видозміни яких стосуються їх компонентного складу; 2) фразеологічні одиниці, у яких відбуваються зміни в семантичній площині; 3) фразеологічні одиниці, які зазнали і семантичного переосмислення, і структурних змін [12, с. 381]. Варто зауважити, що, автор, інтерпретуючи фразеологічну одиницю, руйнує стереотипне його сприйняття, оновлює та розширює мікрообраз, надає думці експресивності, увиразнює наукову мову. Дослідники (І. В. Дубинський, А. П. Коваль, Г. В. Павловська) зауважують, що трансформації здебільшого зазнають фразеологічні єдності, прислів'я, крилаті вислови, афоризми.

Розширення компонентного складу фразеологізму являє собою стилістичний прийом першої групи. Автори досить часто видозмінюють стійкі сполуки, включаючи до їх структури додаткові елементи. Ускладнюючи традиційну форму фразеологізму, такі елементи посилюють його експресивність. Унаслідок розширення компонентного

складу конкретизується весь фразеологізм, зростає його смислове й емоційне навантаження. Поширювачами компонентного складу при цьому стають означення, додатки, обставини. З огляду на це можна розрізнити атрибутивне, об'єктне та обставинне поширення, перше з яких конкретизує семантику одного компонента, а інші поширюють фразеологізм у цілому.

Фразеологізм *відігравати (зіграти) роль* (мати певне значення, вагу [14, 1, с. 586]) у науковому дискурсі всіх мовознавців поширюється означеннями на кшталт *трагічна, вагома, головна, неабияка, зовсім не остання* (Ю. К.), *вирішальна, незначна* (О. Б.), *важлива, пріоритетна, основна, визначальна* (С. Є.), що можна кваліфікувати як поширення складників, яке певною мірою пожвавлює та індивідуалізує текст. Не зафіксовано жодного повторюваного означення в різних авторів, що свідчить про свідомий вибір ними того чи того поширювача.

Розширення компонентного складу зазнають також фразеологізми *звернути увагу, коронний номер, лягти на плечі, лежати на поверхні*, до якого вдаються мовознавці Одеської лінгвістичної школи, напр.: *У цьому зв'язку варто звернути більше уваги* (у словнику *звернути увагу* [15, 1, с. 213]) *на те, що українець – то не єдина форма етноніма, похідного від назви Україна* (Ю. К.); *Окаянний – покайся, каюся – то вже етимологічна звукогра, один з коронних онімичних номерів* (коронний номер [14, 4, с. 298]) *Ліни Костенко* (Ю. К.); *Організація ономастики як науки (а не окремих побіжних розвідок) лягла в Україні на плечі* (пор. *лягти на плечі* [14, 6, с. 579]) *Кирила Кузьмича Цілуйка – і він цю організацію забезпечив, можна сказати, у повній мірі* (Ю. К.); *...головний доказ лежить ніби й на поверхні ...* (пор. *лежати на поверхні* [14, 4, с. 469]) (О. Б.).

Фразеологічна одиниця *завдати клопоту* – зробити комусь неприємність, несподівано поставити когось перед безліччю яких-небудь справ; примусити когонебудь хвилюватися, переживати [15, 1, с. 190] – поширюється одразу двома повнозначними частинами мови (іменником та числівником), що спостерігаємо нечасто в досліджуваному матеріалі, напр.: *Артикуляційна класифікація голосного и завдає фонетистам багато клопоту* (Ю. К.). Завдяки розширенню фразеологічної одиниці образ конкретизується, зростає емоційність та експресивність всього висловлювання.

У межах указаної групи також спостерігаємо субституцію одних компонентів іншими, унаслідок якої зникає певна притаманна науковому дискурсу штапованість. У висловлюванні *Причини виникнення екології взагалі зумовлені антропоцентричністю мислення людини, що призвело до ... споживацького ставлення людини до природи, яке вже перейшло критичну межу ...* (О. Б.) замість *перейти рубікон* – книжн. зробити вирішальний крок, який повинен визначити подальші дії [15, 2, с. 114] фіксуємо *перейти критичну межу*.

Фразеологічні одиниці *відступати у тінь / ховатися в тінь, перебування в тіні* функціонують у лінгвістичному дискурсі як трансформовані внаслідок заміни слова *залишатися* в узуальному фразеологізмі *в тіні залишатися* 'не виділятися, бути непомітним' [15, 1, с. 129-130] синонімами *відступати / ховатися / перебувати*. Наприклад: *Але тут денотати лише відступають у тінь чи уневиразнюються ...* (Ю. К.); *Сам (Шрамко – А. Р.) ховається у тінь, намагається бути непомітним* (Ю. К.); *Це закономірна реакція суспільної свідомості на довготривале перебування української мови в тіні російської* (С. Я. Єрмоленко, далі С. Є.) замість *в тіні залишатися* – не виділятися, бути непомітним [15, 1, с. 129-130]. Як бачимо, до такого варіювання вдаються Ю. О. Карпенко та С. Я. Єрмоленко. До того ж у С. Я. Єрмоленко засвідчено також поширення названого фразеологізму. Традиційна форма сталого

вислову жодного разу не вживається мовознавцями. На відміну від мови ЗМІ, у лінгвістичному дискурсі з огляду на його специфіку та жанрові можливості не зафіксовано онімічної та паронімічної субституції.

Використання узуальних фразеологізмів, їхніх варіантів, а також трансформація сталих висловів визначаються світоглядом та фоновими знаннями автора, прогнозуванням перлокутивного ефекту, необхідністю додаткових семантичних і стилістичних нашарувань [10]. Динаміку змісту та структурно-компонентного складу фразеологізмів пов'язують із їхньою поширеністю, актуальністю на сучасному етапі [6, с. 8].

Отже, з усіх можливих різновидів трансформацій у лінгвістичному дискурсі вдаються тільки до таких видозмін, що стосуються власне компонентного складу фразеологічних одиниць, оскільки автори не мають наміру смислового обігрування сталих висловів, не мають на меті їхньої мисленнєвої дефразеологізації. Відсутність таких настанов мотивована специфікою наукового дискурсу в цілому.

Висновки та перспективи дослідження. Концентрація фразеологічних одиниць у лінгвістичному дискурсі невелика. Тут функціонує два типи сталих сполук: узуальні, що охоплюють також їхні варіанти, зафіксовані фразеологічним або тлумачним словником, та трансформовані авторами фразеологізми. Ті й інші відбивають національне мислення й світобачення автора, що сприяє створенню індивідуальної мовної картини світу особистості. Формальні зміни сталих сполук суттєво не впливають на їхнє усталене значення. Трансформовані фразеологічні одиниці надають вислову індивідуального забарвлення, оновлюють його, додають експресії. Вони є репрезентантами лінгвокреативності вчених, наслідком індивідуальної мовотворчості. Лінгвісти вдаються до трансформації фразеологізмів із метою кваліфікації наукових явищ, їх аналізу, цілеспрямовано видозмінюючи структурно-семантичну модель сталих сполук, що, у свою чергу, свідчить про значний творчий потенціал цих одиниць. Завдяки використанню фразеологізмів досягається прагматичний ефект, забезпечується баланс між константним і змінним, нейтральним і експресивним, узуальним та індивідуальним.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні інших виявів творчого потенціалу мовної особистості вчених-лінгвістів.

Література

1. *Арделян О. В.* Фразеологізм як одиниця мови / О. В. Арделян // Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородський національний університет, 2011. – Вип. 9. – С. 9-16.
2. *Бардукова Г.* Способи порушення норми в українській фраземіці / Г. Бардукова // Українська мова. – 2013. – № 1. – С. 59-67.
3. *Будагов Р. А.* Литературные языки и языковые стили. – М.: Высшая шк., 1967. – 376 с.
4. *Виноградов В. В.* Лексикология и лексикография: Избранные труды / В. В. Виноградов. – М.: Наука, 1977. – 311 с.
5. *Гілецька З.* Словацькі фразеологічні одиниці та їх реалізація у тексті / З. Гілецька // Проблеми слов'язознавства: зб. наук. праць. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка. – 2004. – Вип. 54. – С. 128-136.
6. *Глуховцева І. Я.* Словник модифікованих стійких сполучень слів в узусі кінця ХХ – початку ХХІ століття / І. Я. Глуховцева; відп. ред П. Ю. Гриценко. – Луганськ: Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 328 с.

7. Гнатюк І. С. Функціонування фразеологізмів у науково-популярному тексті / І. С. Гнатюк // Учені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія». – 2007. – Т. 20 (59). – С. 168-172.
8. Кочукова Н. І. Трансформація та варіантність стійких сполучень слів (на матеріалі української преси) / Н. І. Кочукова, В. М. Молькова // Молодий вчений. – 2016. – № 4 (31). – С. 387-390.
9. Мокиєнко В. М. Славянская фразеология : учеб. пособие / В. М. Мокиєнко. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Вышш. шк., 1989. – 287 с.
10. Пац Л. Загальномовні та індивідуально-авторські видозміни в семантиці й структурі українських фразеологізмів / Л. І. Пац // Україністика: нові імена в науці : зб. наук. праць. – Горлівка, 2011. – С. 179-182.
11. Пацеєвська О. Терміни-фразеологізми як маркер зв'язності у польськомовному науковому дискурсі / О. Пацеєвська // Київські полоністичні студії. – К. : Університет «Україна» 2013. – Т. XXII. – С. 469-475.
12. Романченко А. П. Індивідуально-авторська інтерпретація фразеологічних одиниць у засобах масової інформації / А. П. Романченко // Слов'янський збірник. – К. : Видавничий центр Д. Бураго, 2012. – Вип. 17. – Ч. І. – С. 380-386.
13. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : монографія / Л. Г. Скрипник. – К. : Наук. думка, 1973. – 280 с.
14. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1970. – Т. 1.; 1971. – Т. 2; 1972. – Т. 2; 1973. – Т. 4.
15. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови: В 2 т. – К. : Вища шк., 1984. – Т. 1. – 304 с. – Т. 2. – 384 с.
16. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Niemejer : Aufl. Tübingen, 1997. – 250 s.

References

1. Ardelyan, O. V. (2011), *Phraseologism as a language unit* [Frazеологізм як одынытсыя мовы], *Suchasni doslidzhennya z inozemnoyi filolohiyi, Uzhhorods'kyi natsional'nyy universytet*. Uzhhorod, No. 9, pp. 9-16.
2. Bardukova, H. (2013), *Methods of breaking the norms in Ukrainian phrasemics* [Sposoby porushennya normy v ukrayins'kiy frazemitsi], *Ukrayins'ka mova*, No. 1, pp. 59-67.
3. Budahov, R. A. (1967), *Literary languages and language styles* [Literaturnye yazyki i yazykovye stili], *Vysshaya shk.*, M., 376 p.
4. Vynogradov, V. V. (1977), *Lexicology and lexicography: Selected Works* [Leksikologiya i leksikografiya, Izbrannye trudy], *Nauka*, M., 311 s.
5. Hilets'ka, Z. (2004), *Slovak phraseological units and their realization in text* [Slovats'ki frazeolohichni odynitsi ta yikh realizatsiya u teksti], *Problemy slov'yanoznavstva : zb. nauk. prats'*, LNU im. I. Franka, L., No. 54, pp. 128-136.
6. Hlukhovtseva, I. Ya. (2013), *Dictionary of modified stable combinations of words in usage in the end of 20th century – beginning of 21st century* [Slovnyk modyfikovanykh stiykykh spoluchen' sliv v uzusi kintsya XX – pochatku XXI stolittya], vidp. red. P. Yu. Hrytsenko, *Vyd-vo «DZ LNU imeni Tarasa Shevchenka»*, Luhans'k, 328 s.
7. Hnatyuk, I. S. (2007), *Functioning of phraseologisms in popular scientific text* [Ucheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriya «Filolohiya»], T. 20 (59), pp. 168-172.

8. Kochukova, N. I., Molkova, V. M. (2016), *Transformation and variability of stable combinations of words* [Transformatsiya ta variantnist' stiykykh spoluchen' sliv (na materialy ukrayins'koyi presy)], *Molodyy vchenyy*, No. 4 (31), pp. . 387-390.

9. Mokienko, V. M. (1989), *Slavic phraseology: study guide* [Slavyanskaya frazeologiya : ucheb. posobie], Vyssh. shk., M., 287 s.

10. Pats, L. (2011), *Usual and occasional changings in semantics and structure of Ukrainian phraseologisms* [Zahal'nomovni ta indyvidual'no-avtors'ki vydozminy v semantytsi y strukturi ukrayins'kykh frazeolohizmiv], *Ukrayinistyka: novi imena v nautsi* : zb. nauk. prats', Horlivka, 2011, pp. 179-182.

11. Patseyevs'ka, O. (2013), *Phraseological terms as a marker of coherence in scientific discourse of Polish language* [Terminy-frazeolohizmy yak marker zv"yaznosti u pol's'komovnomu naukovomu dyskursi], *Kyyivs'ki polonistychni studiyi*, Universytet «Ukrayina», K., T. XXII, pp. 469-475.

12. Romanchenko, A. P. (2012), *The individual author's interpretations of the phraseological units in mass-media* [Indyvidualno-avtorska interpretatsiia frazeolohichnykh odynyts u zasobakh masovoi informatsii], *Slov'yanskyi zbirnyk*, Vydavnychiy tsentr D. Buraho, K., No. 17. – P. I, pp. 380-386.

13. Skrypnyk, L. H. (1973), *Ukrainian phraseology: the monograph* [Frazeolohiia ukrainskoi movy : monohrafiia], *Nauk. dumka*, K., 280 s.

14. *Ukrainian language dictionary (1970, 1971, 1972, 1973)*, [Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 t.], *Nauk.dumka*, K., T. 1- 4.

15. Udovychenko, H. M. (1984), *Phraseological dictionary of Ukrainian language* [Frazeolohichniy slovnyk ukrainskoi movy: V 2 t.], *Vyshcha shkola*, K., T. 1. – 304 s.; T. 2. – 384 s.

16. Fleischer, W. (1997), *Phraseologie der deutschen Gegen wartssprache*, Aufl. Tübingen, Niemejer, 250 s.

А. П. Романченко,

*Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра украинского языка*

ЛИНГВОКРЕАТИВНОСТЬ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ: ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ

Статья посвящена исследованию фразеологических вариантов и трансформированных фразеологических единиц. Проанализированы разные типы фразеологических вариантов (фонетические, морфологические, словообразовательные, лексические). Установлено, что трансформированные фразеологизмы являются результатом видоизменения компонентного состава (расширение, субституция). Подчеркнуто, что все фразеологические единицы отоображают национальное мышления, индивидуальну языковую картину мира личности, свидетельствуют о лингвокреативности ученых.

Ключовые слова: фразеологическая единица, научный дискурс, фразеологический вариант, трансформация, семантика, мировоззрение, лингвокреативность.

LINGUAL CREATIVITY OF LANGUAGE PERSONALITY: FRASEOLOGICAL UNITS

There are two tendencies represented in the area of phraseology: the tendency towards the stability of the components and the tendency towards their updating. The first tendency provides their memorization. The second one provides the dynamics of the form and contents of phraseological units. It's realized through phraseological variants and transformed phraseologisms.

The aim of the research is to analyze varying and transformed phraseological units as representatives of linguistic creativity of the linguists. The objects of the research are phraseological units and the subject are types and specifics of functioning of varying and transformed phraseologisms. 100 phraseologisms which were recorded in the linguistic discourse of O. I. Bondar, S. Ya. Yarmolenko and Yu. O. Karpenko were the basis of the research.

Different types of phraseological variants (phonetic, morphological, word-formative, and lexical) are analyzed. It's found out that transformed phraseologisms are the result of the component composition modification (expansion, substitution). All the phraseological units reflect national thinking, Language world view of the personality and linguistic creativity of the scientists.

Key words: phraseological unit, scientific discourse, phraseological variant, transformation, semantics, world view, linguistic creativity.

УДК 81-11

Я. Ю. Сазонова,
канд. філол. наук, доц.,
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди, доцент кафедри української мови

ВАРІАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО СМISЛУ «СТРАХ» У ТЕКСТАХ ПРО ЗОМБІ В АНГЛОМОВНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Стаття містить порівняльний аналіз актуалізації комунікативного смислу «страх» на текстовому рівні у творах про зомбі англійською й українською мовами. Доведено, що вираження страху в цих текстах ґрунтується на загальноєвропейській традиції й актуалізується в атрибутах і предикатах; виділено варіації смислу «страх».

Ключові слова: дискурс жахів, комунікативний смисл, страх, текст, зомбі, суб'єкт-джерело страху, суб'єкт-реципієнт страху.

Останні десятиліття лінгвістична наука неухильно рухається в напрямі дослідження мовних явищ з прагматичного погляду – так перед дослідниками постала проблема вивчення емотивного в дискурсі. Слідом за семіологами (А. Греймасом і Ж. Фонтанієм, К. Зільбербергом, Н. Буксом, Ф. Контом та іншими [3;4]), які зосередилися на глобальному й універсальному характері страху, гуманітарії зацікавилися його експлікацією в різних галузях творчості людини і зосередилися на